

Baracsi Áron Lajos¹ – Dr. Hegedűs Szilárd²

A magyar családi vállalkozások számviteli minőségének vizsgálata 2017-2022 között

ÖSSZEFOGLALÓ

Jelen tanulmányunkban a hazai kkv szektoron belül megjelenő családi vállalkozások számviteli minőségét vizsgáljuk 2017 és 2022 között, amelyhez a közvetlen iparági versenytársak, valamint ezen vállalkozások vezető iparági versenytársainak adatait használjuk külön-külön történő összevetésekben a megfigyeléseink során, kontrollminták szerint csoportosítva egyes megfigyelések szakmai és módszertani pontosításához. A kutatási eredmények alapján megállapítható, hogy a hazai családi kis- és középvállalkozások, a közvetlen reprezentáns iparági versenytársaik, illetve az iparági vezető vállalkozások számviteli minősége között azonosíthatóak eltérések a kutatás üzleti évei, egyes gazdasági ciklusai során. Mindazonáltal ezen eltérések nem jellemezhetőek statisztikailag szignifikánsnak a hazai számviteli környezetben alkalmazható számviteli minőséget mérő többváltozós regressziós modell alapján, csak a minta és a kontrollminta 1. esetében részlegesen, amelyek nem mutatnak tartósan kimutatható tendenciákat.

Kulcsszavak: családi vállalkozások, kis- és középvállalkozások, számviteli minőség

JEL-kódok: M40, M41, M49

BEVEZETÉS

A családi vállalkozások mind az üzleti, mind a társadalmi szférában egyre nagyobb figyelemben részesülnek az érintett felek részéről, amely széleskörű érdeklődést több egymással összefüggő tényező határoz meg. Ezen nézőpontok között jelenik meg a családi vállalkozások hangsúlyos szerepe a globális ökonomiai rendszerben, a foglalkoztatáshoz, az innovációkhoz és az egyes helyi közösségek fenntarthatóságához való lényeges hozzájárulás kérdései, valamint a témakörben publikált változatos anyagok folyamatos bővülése is egyaránt (Anderson et al., 2018; Bertrand és Schoar, 2006; Burkart et al., 2003; Tong, 2007). Több felmérés alapján a családi vállalkozások hangsúlyos és meghatározó szereppel rendelkeznek a világgazdaságban, mivel a globális szintű GDP jelentős részét állítják elő (McKinsey & Company, 2023), mindemellett hozzájárulnak az általános gazdasági növekedéshez (Zellweger, 2017), és számos országban meghatározó szerepet töltenek be a kis- és középvállalkozói szektorban, például Magyarországon is (Wieszt, 2019). Ezen tényezők tükrében a számviteli információs rendszerből, éves beszámolókból származó adatok minősége kiemelt szereppel bír az érintett felek tájékoztatásában és egyes piaci

kapcsolatok alakításában, valamint a döntések meghozatalában elengedhetetlen a családi vállalkozások sajátosságainak értelmezése és megértése is, hogy az egyes adatok mögött meghúzódó tendenciák értelmezhetővé váljanak iparági tényezők vizsgálatán felül.

A kutatásunk során a magyarországi családi kis- és középvállalkozások sajátosságainak elemzésére összpontosítunk, különös tekintettel a számviteli minőségre témakörére. A kutatásmódszertan kidolgozása során hangsúlyt fektettünk az elméleti és empirikus vizsgálati szempontok figyelembevételére. Az elemzések keretében a mintában szereplő családi vállalkozások adatait összehasonlítottuk közvetlen iparági versenytársaikkal az elemzett időszak során (2017 és 2022 között), valamint az iparági vezető vállalatokkal, ezáltal elősegítve az eredmények alapos és részletes értelmezését.

A tanulmány az alábbi kutatási kérdés köré épül:

Kutatási kérdés: Szignifikánsan eltérő-e a magyarországi családi kis- és középvállalkozások, közvetlen iparági versenytársaik, valamint az iparági vezető vállalkozások számviteli minősége a minták és a vizsgált időszakok vonatkozásában?

Szakirodalmi áttekintés

A minőségről általánosan

A minőség számos, olykor jelentősen eltérő fogalmi megközelítésben jellemezhető, mivel több tudományban, illetve tudományágban különböző értelmezések, mérési metódusok és meghatározási szemléletek jelennek meg. Crosby (1979) a „Quality Is Free: The Art of Making Quality Certain” című könyvében a minőséget a megjelenő költségek és hasznok egyensúlyában tárgyalja vállalati és fogyasztói szemszögből egyaránt, illetve hangsúlyozza, hogy a magas minőség nem feltétlenül a magas árból és költségekből keletkezik. További munkái során Crosby (1984) minőség szemlélete a vevői igények számára történő megfelelést helyezi középpontba a termékek és szolgáltatások tulajdonságainak és a fogyasztói élmények tükrében. Armand Vallin Feigenbaum (1991) szerint a minőséget a termékek és szolgáltatások tervezési, gyártási és értékesítési tulajdonságainak és jellemzőinek összessége határozza meg, amelyek a termék vagy szolgáltatás felhasználása és a fogyasztók kielégítése során jelennek meg.

A műszaki tudományokban a minőség gyakran a termékek és folyamatok funkcionalitásával és megbízhatóságával kapcsolatos. A minőségirányítási rendszerek, mint például az ISO 9001 (ISO 9000 szabványcsalád), standardizált, jól behatárolt módszereket kínálnak a minőségi követelmények teljesítésére és fenntartására, illetve az elvárt minőségtől való eltérések azonosítására, kifejezhetőségére. A minőség itt mérhető paraméte-

¹ Mesterszakos hallgató, BGE PSZK baracsi.aron@gmail.com

² Főiskolai docens BGE PSZK Kontrolling Tanszék, hegedus.szilard@uni-bge.hu

rek és mutatók alapján értelmezhető, mint például a hibaarány, selejtarány, az elvárt és tényleges teljesítmény viszonya vagy a tartósságot jellemző mutatók szerint.

A gazdaságtudományokban a minőség jellemzően a fogyasztói elégedettség, minőségérzékelés és a piaci versenyképesség kontextusában értelmezett (Garvin, 1984 és 1987; Isaksson, 2006). A társadalomtudományokban a minőség koncepciója gyakran a közpolitikák és a társadalmi szolgáltatások hatékonyságával és eredményességével kapcsolatos. Az oktatás, a szociális ellátások és a közszolgáltatások minőségének mérésére és értékelésére különböző kvantitatív és kvalitatív módszereket alkalmaznak napjainkban is.

Megállapítható, hogy a minőség fogalma multidiszciplináris és kontextusfüggő. Minden tudományterület sajátos megközelítést és módszereket alkalmaz a minőség meghatározására, értékelésére és adott esetben történő változtatására, javítására. Azonban a közös cél minden esetben az, hogy a minőség hozzájáruljon az adott területen elvárt vagy szükséges követelmények teljesítéséhez, és ezáltal növelje az érintettek elégedettségét és tényleges vagy érzékelt jólétét.

A számvitelben megjelenő minőség

A számviteli minőség a vállalati pénzügyi beszámolókat pontosságára, megbízhatóságára és relevanciájára utal, amelyek alapvetőek a gazdasági döntéshozatal támogatásában. A minőségi számviteli információk kulcsszerepet játszanak abban, hogy egy jelentést készítő gazdálkodó érintettjei számukra fontos következtetéseket vonhassanak le a vállalkozás pénzügyi, jövedelmi helyzetéről, teljesítményéről és vagyonának állapotáról és változásáról (IASB, 2018).

A számviteli minőséget számos tényező határozza meg, beleértve a szabályozási környezetet, a könyvvizsgálati folyamatot, valamint a vállalatban belüli számviteli szakemberek kompetenciáját és etikai normáit. A számviteli szabványok, például az IFRS vagy a US GAAP egyértelmű kereteket biztosítanak, amelyek elősegítik a pénzügyi adatok összehasonlíthatóságát és átláthatóságát. Az átláthatóság különösen fontos, mivel hozzájárul a piaci bizalom erősítéséhez és csökkenti az információs aszimmetriát a vállalat és az érintett felek között. A számviteli minőség hiánya jelentős kockázatokat is hordozhat több gazdasági szereplő számára. Az alacsony minőségű számvitel nemcsak a vállalat saját működését veszélyezteti több szempontból, hanem negatívan befolyásolhatja az iparági vagy nemzeti gazdasági teljesítményt is. A 2008-as pénzügyi válság például rávilágított arra, hogy a pontatlan vagy félrevezető pénzügyi jelentések milyen súlyos következményekkel járhatnak globális szinten. Ezért a szabályozók és a szakmai szervezetek folyamatosan törekednek a számviteli minőségi standardok fejlesztésére és betartatására, ezzel csökkentve az egyes torzító tényezők hatásait, mint a nyereségmenedzsment, kreatív könyvelés és a számviteli csalás (Griffiths, 1986; Healy, 1985).

Összességében a számviteli minőség központi szerepet játszik a gazdasági környezetben. A releváns, megbízható és átlátható számviteli, pénzügyi információk nemcsak az egyes vállalatok sikeréhez járulnak hozzá, hanem a teljes gazdasági rendszer stabilitását is erősítik. Ezáltal alapvető fontosságú a minőségi számvitel iránti elkötelezettség fenntartása mind a vállalati, mind a szabályozói szinten egyaránt.

A számviteli minőség mérése

A számviteli minőség mérésére különböző kvantitatív és kvalitatív modelleket és módszereket alkalmaznak, amelyek közül az egyik legjobban ismert terület a nyereségmenedzsment megjelenésének vizsgálata. A szakmai kutatásokban a számviteli minőséget jellemzően metrikus mérési változókkal mérik az empirikus elemzések során, amelyek alapját többváltozós regressziós modellek képezik. Ezen megalkotott becslő modellek között megtalálhatóak iparág-specifikus, valamint több iparágot, piacot átfogó megközelítések, a vizsgált témakörökhöz szakmailag kapcsolódó eredmény- és magyarázó változók felhasználásával. Az eredménymenedzsment mérésének célja, hogy azonosítsa és kvantifikálja a pénzügyi, számviteli beszámolóban rejlő manipulációkat, torzításokat, ezáltal biztosítva a pénzügyi, számviteli adatok megbízhatóságát és a számviteli minőség állapotának vizsgálatát.

A kutatásunkban a számviteli minőség becslésére Kothari et al. (2005) modelljét alkalmaztuk előzetes értékelések alapján, amelyben megvizsgáltuk, hogy a nemzetközi szakirodalomban legjobban ismert (Dechow et al., 1995; Teoh et al., 1998; Kothari et al., 2005) és használt szignifikáns modellek R^2 értékei a vizsgált időszakok során hogyan alakultak, amelynek az eredményei megtekinthetők az 2. táblázatban.

Kothari et al. (2005) modelljének alapja az, hogy a vállalatok nyereségmenedzsmentje torzíthatja a számviteli adatok minőségét, ami negatívan befolyásolja a gazdasági döntéshozatalt. Az eredménymanipuláció alatt a diszkrecionális (vezetői torzításon alapuló) költségelszámolás vagy bevételkezelés értendő, amely eltér a vállalat normális üzleti működéséhez és a vállalati szabályozásokhoz tartozó nem diszkrecionális tételtektől. A modell célja, hogy az adott éves teljes befolyásolás mértékének ($TA_{i,t}$) meghatározásából és a számviteli minőség romlását megbecsülje a többváltozós regressziós egyenlet hibatagjának értéke alapján, amelyet összehasonlítások során abszolút értéken alkalmaznak.

A Kothari-modell egyik fontos fejlesztése, hogy a befolyásolások becslése során a vállalatok teljesítményét is figyelembe veszi. A modell teljesítménymutatóként a vállalat eszközarányos megtérülését (ROA) használja, amely segít a normál működésből származó időbeli elhatárolások pontosabb azonosításában.

A változókat az alábbi képlet szerepelteti:

Az időszaki teljes befolyásolás ($TA_{i,t}$) kiszámításához szükséges változókat az alábbi képlet tartalmazza:

$TA_{i,t} = \Delta \text{Forgóeszközök}_{i,t} - \Delta \text{Pénzeszközök}_{i,t} - \Delta \text{Rövid lejáratú kötelezettségek}_{i,t} + \Delta \text{Rövid lejáratú hitelek}_{i,t} - \text{Értékcsökkenés}_{i,t} - \text{Amortizáció}_{i,t}$

A teljes befolyásolás alapján felírható a modell alapképlete, amely a következő:

$$\frac{TA_{i,t}}{A_{i,t-1}} = \alpha_1 \left(\frac{1}{A_{i,t-1}} \right) + \alpha_{1i} \left(\frac{\Delta \text{SALE}_{i,t} - \Delta \text{REC}_{i,t}}{A_{i,t-1}} \right) + \alpha_{2i} \left(\frac{\text{PPE}_{i,t}}{A_{i,t-1}} \right) + \left(\frac{\text{ROA}_{i,t}}{A_{i,t-1}} \right) + \varepsilon_{i,t}$$

ahol,

$TA_{i,t}$ = teljes befolyásolás mértéke a t időszakban, i vállalat esetében

$\Delta \text{SALE}_{i,t}$ = a vizsgált i vállalat értékesítési bevételeinek változása a t és t-1 időszak között

$\Delta \text{REC}_{i,t}$ = a vizsgált i vállalat követelés állományának változása t és t-1 időszak között meghatározva

$\text{PPE}_{i,t}$ = a vizsgált i vállalat tárgyi eszközeinek állománya t időszak során

$ROAi,t$ = a vizsgált i vállalat eszközarányos nyeresége, megtérülése

$A_{i,t-1}$ = a vizsgált i vállalat összes eszköze t-1 időszak során

$\varepsilon_{i,t}$ = a vizsgált i vállalat hibatagja t időszak során

i = a vizsgált vállalatok indexei

t = a vizsgált időszakok indexei

a = vállalatspecifikus paraméterek, koefficiensek

MÓDSZER

Az empirikus elemzések elvégzéséhez szükséges családi vállalkozásokat tartalmazó mintát az alábbi kritériumok alapján állapítottuk meg az egyes kutatómódszertani tényezők megalkotása során: magyarországi székhelyű KKV az elemzett vállalkozás, és legalább két családtag tulajdonossal rendelkeznek (50% feletti összesített részesedési hányaddal), és a menedzsment folyamatok vagy a napi működés ellátásában a tulajdonosok közül megjelenik legalább egy vezető, továbbá a tulajdonosi kör szerint családi vállalkozásnak tekinthető a vizsgált vállalkozás, vagy a menedzsment folyamatok vagy a napi működés ellátásában a nem tulajdonosi részesedéssel rendelkező családtagok közül megjelenik legalább egy vezető/tisztségviselő/alkalmazott, továbbá a tulajdonosi kör szerint családi vállalkozásnak tekinthető a vizsgált vállalkozás, vagy generációváltás (családi körben) történt, esetleg tervezett a vállalkozáson belül, vagy aktívan megjelenik a családi kör informális munkája a vállalatvezetés és napi működés ellátása esetében, esetlegesen egyéb

1. táblázat: A vizsgálatokban érintett vállalkozások minta és kontrollminták szerinti megoszlása

	Gyakoriság	Százalékos arány	Kumulált százalék
Minta	170	42,70 %	42,70 %
Kontrollminta 1.	170	42,70 %	85,40 %
Kontrollminta 2.	58	14,60 %	100 %
Összesen	398	100 %	-

Forrás: saját szerkesztés alapján (2025)

2. táblázat: Az R^2 értéke a vizsgált modellek szerint, 2017-2022

Mérési modell	R^2 típusa	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Átlag
Dechow et al. (1995)	R^2	0,082	0,955	0,942	0,242	0,532	0,391	0,524
	Korrigált R^2	0,075	0,954	0,942	0,234	0,528	0,386	0,520
Teoh et al. (1998)	R^2	0,016	0,910	0,903	0,033	0,098	0,002	0,327
	Korrigált R^2	0,011	0,910	0,903	0,028	0,094	0,001	0,325
Kothari et al. (2005)	R^2	0,383	0,977	0,972	0,485	0,724	0,624	0,694
	Korrigált R^2	0,147	0,955	0,944	0,235	0,524	0,390	0,533

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP szoftver eredményei alapján (2025)

3. táblázat: A vizsgált vállalatok számviteli minőségi modell szerinti eredményeinek abszolút értékeire vonatkozó leíró statisztikák évenként és mintánként, 2017-2022 között

Mérési modell/ minták	Statisztika	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Átlag
Kothari et al. Minta	Átlag	0,6750	0,6478	0,5457	0,5828	0,6745	0,6521	0,6297
Kothari et al. kontrollminta 1.	Átlag	0,7631	0,7042	0,7564	0,7633	0,7482	0,7265	0,7436
Kothari et al. kontrollminta 2.	Átlag	0,7399	0,7059	0,4382	0,6003	0,6920	0,5727	0,6248

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP szoftver eredményei alapján (2025)

források (pénzügyi, nem pénzügyi) biztosítása során a családi kör az elsődleges vagy figyelembevehető tényező.

Az egyes családi vállalkozásokat tartalmazó mintákhoz, egyszerű véletlen mintavétellel reprezentáns közvetlen iparági versenytársakat, valamint iparági vezető vállalkozásokat rendeltünk az EMIS és OPTEN vállalati, gazdasági adatbázisai és lekérdező rendszerei alapján. A végső, kutatásban szereplő vállalatok elemszámát és megoszlását az 1. táblázat tartalmazza.

Az egyes számviteli minőséget mérő modellek összehasonlítása során a statisztikai modellezési eredményeket a vizsgálatok R^2 értékei és azok időszaki átlaga alapján értékeljük. Az elemzés során a legjobb magyarázóerővel rendelkező modell kerül kiválasztásra, amely alapján egytényezős varianciaanalízissel vizsgáljuk a minta és a kontrollminták közötti eltéréseket.

EREDMÉNYEK

Az alkalmazott statisztikai modellek változóinak megalkotását, valamint a számviteli beszámolókból származó további adatok begyűjtését követően többváltozós lineáris regressziós elemzések és számítások kerültek elvégzésre, amelyek eredményeként meghatározhatóvá váltak az egyes egyenletek évek szerinti hibatagjainak ($\varepsilon_{i,t}$) standardizált értékei, valamint az egyes modellek magyarázóerőinek évek szerinti értékei, amelyet az 2. táblázat szerepeltet.

Az 2. táblázat szerint megállapítható, hogy a számviteli minőséget mérő modellek közül a Kohari et al. (2005) által készített mérési modell illeszkedik a legjobban az adatokhoz, mint R^2 , továbbá korrigált R^2 szerint is egyaránt, amelyek közepes magyarázóerőt mutatnak. Az eredmények tükrében a számviteli minőség becslő értékének meghatározásához kizárólag a Kohtari et al. (2005) által megalkotott modell került alkalmazásra. A választott modell minták szerinti átlagos számviteli minőséget becslő értékek évek, valamint a teljes időszak során megjelenő átlagait az X. táblázat szerepelteti.

A bemutatott egyes mintákhoz tartozó leíró statisztikai értékek megfelelő összehasonlítási keretek nélkül, valamint ön-

magukban nem rendelkeznek részletes szakmai tartalommal. Az összevetéshez szükséges összehasonlíthatósági alap, amely figyelembe veszi a vállalkozások eltérő méretét kielégítésre került az alkalmazott modellek hibatagjainak értékei által, ezáltal a számviteli minőség mérésének szempontjából értelmezhető eredménnyel tudnak szolgálni a megfigyelések. A bemutatott leíró statisztikai értékek által megfigyelhető, hogy a családi vállalkozások és a vezető iparági versenytársak becslült számviteli minőséget jellemző értékei jobban együtt mozognak és jellemzően jobbak (a modell szerint kisebb érték a jobb), mint a közvetlen iparági versenytársaké. Ennek hátterében a családi vállalkozások kockázatkerüléséből (Hiebl, 2012) adódó számviteli és pénzügyi befolyásolás nélküli üzletvitel, valamint a nagy iparági vezető vállalkozások szabályozottságának és professzionalizáltságának kapcsolata állhat. A kutatási kérdésünk vizsgálatahoz, amely szerint a magyarországi családi kis- és középvállalkozások számviteli minősége statisztikailag kimutatható eltéréssel rendelkezik közvetlen iparági versenytársaikéval, illetve az iparági vezető vállalatokéval szemben, egyszempontos varianciaanalízis került alkalmazásra. Ezen módszer lehetővé teszi annak megállapítását, hogy két vagy több csoport, illetve sokaság átlagai között van-e szignifikáns eltérés.

Az ANOVA elemzések eredményei alapján megállapítható, hogy a vizsgált minták számviteli minőségeinek átlagai között nincs statisztikailag szignifikáns különbség a teljes vizsgált időszakok során, mindazonáltal kisebb időszaki jelentős eltérések megfigyelhetők. A szignifikáns eltérések indokaként azonosítható a COVID-19-világjárvány és a gazdasági ciklusok változásainak jelentős hatásai az elemzett vállalkozások számviteli minőségére nézve, különösen a kis- és középvállalkozói szektor esetében, ahol sok vállalkozás szembesült likviditási és egyéb pénzügyi problémákkal. Ezen pénzügyi kihívások fokozott nyomást helyeztek a vállalkozások számviteli rendszereire is, mivel szükségessé vált a pontos és időben történő pénzügyi információk biztosítása a hitelintézetek, befektetők és egyéb érdekelt felek számára. Továbbá a magyar kormány által nyújtott pénzügyi támogatások többlet adatszolgáltatási kötelezettséget, valamint adminisztratív terhet róttak a vállalkozásokra, ezzel a számviteli beszámolók elkészítésére és az adatok rögzítésére kevesebb erőforrás és körütekintés jutott, továbbá a vállalkozásokon belül megjelenő pontosabb adatszolgáltatás is torzulhatott azon esetekben (direkt vagy indirekt módon), ahol kevésbé merev és zárt, valamint kockázatkerülő és/vagy professzionizált a vállalati környezet. A felsorolt szűkítési kritériumok alapján a kontrollminta 1. szolgálhat torzultabb jellegű számviteli minőséggel a válsághelyzetet közvetlenül megelőzően, valamint a válsághelyzet kezdeti évében.

4. táblázat: ANOVA tables by accounting quality model and samples, 2017-2022

Minta és kontrollminta 1.		SS	df	MS	F	Szign.
AQ_2017_Kothari	Csoportok között	0,660	1	0,660	1,385	0,240
	Csoportokon belül	161,156	338	0,477	-	-
AQ_2018_Kothari	Csoportok között	0,271	1	0,271	0,556	0,457
	Csoportokon belül	164,843	338	0,488	-	-
AQ_2019_Kothari	Csoportok között	3,772	1	3,772	5,954	0,015
	Csoportokon belül	214,126	338	0,634	-	-
AQ_2020_Kothari	Csoportok között	2,769	1	2,769	5,493	0,020
	Csoportokon belül	170,381	338	0,504	-	-
AQ_2021_Kothari	Csoportok között	0,462	1	0,462	0,892	0,346
	Csoportokon belül	175,097	338	0,518	-	-
AQ_2022_Kothari	Csoportok között	0,470	1	0,470	0,824	0,365
	Csoportokon belül	192,815	338	0,570	-	-
Minta és kontrollminta 2.		SS	df	MS	F	Szign.
AQ_2017_Kothari	Csoportok között	0,182	1	0,182	0,432	0,512
	Csoportokon belül	95,350	226	0,422	-	-
AQ_2018_Kothari	Csoportok között	0,146	1	0,146	0,255	0,614
	Csoportokon belül	129,421	226	0,573	-	-
AQ_2019_Kothari	Csoportok között	0,500	1	0,500	1,347	0,247
	Csoportokon belül	83,895	226	0,371	-	-
AQ_2020_Kothari	Csoportok között	0,013	1	0,013	0,029	0,865
	Csoportokon belül	103,014	226	0,456	-	-
AQ_2021_Kothari	Csoportok között	0,013	1	0,013	0,028	0,867
	Csoportokon belül	107,682	226	0,476	-	-
AQ_2022_Kothari	Csoportok között	0,273	1	0,273	0,583	0,446
	Csoportokon belül	105,645	226	0,467	-	-

Forrás: Saját szerkesztés SPSS és JASP szoftver eredményei alapján (2025)

KÖVETKEZTETÉSEK

A jelen tanulmány megjelenő eredményei a magyarországi családi vállalkozásokkal foglalkozó tanulmányok részletezéséhez, egyes karakterisztikáinak megértéséhez járul hozzá empirikus elemzések során, kontrollminták felhasználásával.

A kutatás egyes tapasztalt módszertani korlátozó tényezői alapján lehetőségként emelhetők ki új számviteli minőséget mérő modellek, mutatók vagy eljárásmódok megalkotása magyarországi számviteli környezetben, akár iparágspecifikus változók megalkotásával, meghatározott szakmai és egyes jelenségek statisztikai sajátosságainak figyelembevételével, ezzel is hozzájárulva a magyarországi számviteli minőségmérési modellek elterjedéséhez, további kutatási irányvonalak létrejöttéhez. További lehetőséget jelent a családi vállalkozásokat értelmező és osztályozó tipológiai rendszerek különbségeinek vizsgálata empirikus kutatási módszerek alkalmazásával. Ezáltal feltárhatóak az egyes rendszerek eltérései, valamint értékelhetőek gyakorlati alkalmazhatóságuk érdemi szempontjai is.

Összefoglalva, a családi vállalkozások társadalmi és gazdasági szerepének, sajátosságainak, valamint ezen tényezők hatásainak és kölcsönhatásainak jellemzése többféle megközelítést igényel. Számos kérdés vár még feltárára és részletezésre a jövő kutatói és szakemberei által, amelyek további mélyreható vizsgálatokat tesznek szükségessé új ismeretek megszerzéséhez, az adott időszak mintázatainak, tendenciáinak megismeréséhez.

IRODALMI FELDOLGOZÁS

- ANDERSSON, F. W. – JOHANSSON, D. – KARLSSON, J. – LO-DEFALK, M. – POLDAHL, A. (2018): The Characteristics of Family Firms: Exploiting Information on Ownership, Kinship, and Governance Using Total Population Data. *Small Business Economics*, 51, 539-556. <https://doi.org/10.1007/s11187-017-9947-6>
- BERTRAND, M. – SCHOAR, A. (2006): The Role of Family in Family Firms. *Journal of Economic Perspectives*, 20(2), 73-96. DOI: 10.1257/jep.20.2.73
- BURKART, M. – PANUNZI, F. – SHLEIFER, A. (2003): Family Firms. *The Journal of Finance*, 58(5), 2167-2201. <https://doi.org/10.1111/1540-6261.00601>
- CROSBY, P. B. (1979): *Quality is Free: The Art of Making Quality Certain*. Publisher: McGraw-Hill Education Inc. ISBN: 9780070145122
- CROSBY, P. B. (1984): *Quality Without Tears: The Art of Hassle-Free Management*. Publisher: McGraw-Hill Education Inc. ISBN: 9780071371018
- DECHOW, P. M. – SLOAN, R. G. – SWEENEY, A. P. (1995): Detecting Earnings Management. *Accounting Review*, 70(2), 193-225. <http://www.jstor.org/stable/248303>
- FEIGENBAUM, A. V. (1991): *Total Quality Control*. Publisher: McGraw-Hill Education Inc. ISBN: 9780071126120
- GARVIN, D. A. (1984): What Does "Product Quality" Really Mean? *Sloan Management Review*, 25, 25-43.
- GARVIN, D. A. (1987): Competing on the Eight Dimensions of Quality. *Harvard Business Review*, November Edition, 101-109. <https://hbr.org/1987/11/competing-on-the-eight-dimensions-of-quality>
- HEALY, P. M. (1985): The Effect of Bonus Schemes on Accounting Decisions. *Journal of Accounting and Economics*, 7(1-3), 85-107. [https://doi.org/10.1016/0165-4101\(85\)90029-1](https://doi.org/10.1016/0165-4101(85)90029-1)
- HIEBL, M. R. (2012): Risk Aversion in Family Firms: What Do We Really Know? *The Journal of Risk Finance*, 14(1), 49-70. <https://doi.org/10.1108/15265941311288103>
- IFRS FOUNDATION (2018): *Conceptual Framework for Financial Reporting*.
- ISAKSSON, R. (2006): Total Quality Management for Sustainable Development: Process Based System Models. *Business Process Management Journal*, 12(5), 632-645. <https://doi.org/10.1108/14637150610691046>
- KOTHARI, S. P. – LEONE, A. J. – WASLEY, C. E. (2005): Performance Matched Discretionary Accrual Measures. *Journal of Accounting and Economics*, Vol. 39(1), 163-197. <https://doi.org/10.1016/j.jacceco.2004.11.002>
- MCKINSEY & COMPANY (2023): *The Secrets of Outperforming Family-Owned Businesses: How They Create Value—and How You Can Become One*, report and article. <https://www.mckinsey.com/industries/private-capital/our-insights/the-secrets-of-outperforming-family-owned-businesses-how-they-create-value-and-how-you-can-become-one>
- TEOH, S. H. – WELCH, I. – WONG, T. J. (1998): Earnings Management and the Underperformance of Seasoned Equity Offerings. *Journal of Financial Economics*, 50(1), 63-99. [https://doi.org/10.1016/S0304-405X\(98\)00032-4](https://doi.org/10.1016/S0304-405X(98)00032-4)
- TONG, Y. H. (2007): Financial Reporting Practices of Family Firms. *Advances in Accounting*, 23, 231-261. [https://doi.org/10.1016/S0882-6110\(07\)23009-3](https://doi.org/10.1016/S0882-6110(07)23009-3)
- WIESZT, A. (2019): Governance in Hungarian Family Businesses. *The Central European Review of Economics and Management*, 3(1), 7-46. <https://doi.org/10.29015/cerem.786>
- ZELLWEGER, T. (2017): *Managing the Family Business: Theory and Practice*. Publisher: Edward Elgar Publishing Limited. ISBN 978 1 783470716